

Punsko valsčius

PUNSKO VALSČIUS

Punsko valsčiaus savivaldybė yra juridinis asmuo, turintis sąskaitą banke ir antspaudą su savivaldybės herbu ir savo pavadinimu. Punsko valsčiaus padaliniai – seniūnijos, yra 33. Punsko savivaldybė yra pagrindinis vietos savivaldos vienetas. Savivaldybės teritorines sienas apibrėžia žemėlapis, savivaldybės hebą vaizduoja Šv. Petras. Savivaldybėje gali būti kuriamos pagalbiniai veiniai, t.y. seniūnijos arba atsižvelgiant poreikius ir tradicijas; kiti pagalbiniai vienetai.

Punsko valsčiaus savivaldybė; 1972 metais lapkričio 29 diena (Dz. U. Nr 49 poz. 312). Turi visus atitinkamus žmogiškus kapitalus, pajamas, turtą bei patirtį; patikėtą; užduoti; realizavime. Punsko valsčius; sudaro 33 kaimai. Vietiniai gyventojai Punkską vadina miesteliu nes XVI-XVII a. karalius Wladyslaw IV buvo suteikęs Punkskui miesto teises. Dabar tai kaimas. Punsko valsčius patalpintas šiaurės rytinėje Palenkės vaivadijos dalyje; eina; Sein; apskritė.

Oficialiai pradėto veikti 1973 metais sausio 1 diena, Lenkijoje pervesto naujo administracinio padalijimo rezultatu, iš sujungimo Punsko, Vidugirė; ir dalies Smalėn; bėri;. Punsko valsčius ribojasi su Šipliški; Krasnopolio ir Sejn; valsčiais. Nuo šiaurės rytinės pusės ribojasi su Lietuva. Valsčius užima 138,4 km² plotą. Čia gyvena 4611 gyventojų; iš kurių; 80% tai lietuviai. Pačiame Punsko miestelyje gyvena apie 1120 asmenų;.

Punsko valsčius nuo daugelio metų; yra žinomas iš inovacinių projektų; vykdymo. Dėl to jau tris kartus pateko; pirmą Lenkijos savivaldybių; šimtuką pagal projektų; skaičių; ir panaudotas sanaudas investicijoms. 2007 metais buvo realizuota 12 projektų; gyvendinant Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities Kaiminystės programą Interreg IIIA. Projektų; realizavime labai padeda veikiančios Punsko valsčiuje; staigos: kultūros, mokyklos ir nevyriausybinės organizacijos. Bendradarbiavimas pasiekia darbų; pasiskirstymu. Biudžetas ir atsiskaitymas tai valsčiaus privalumas o esminė; realizacija priklauso likusioms; staigoms.

Valsčiaus; staiga yra svarbiausiu; rankiu projektų; realizavime, ypač investicijose.

Punsko valsčius yra Lenkijos šiaurės rytuose, Palenkės vaivadijoje, Sein; apskrityje, Suvalkijos ežeryno,; Lietuvos ežeryną, šiaurės rytuose. Valsčiaus šiaurės rytinė siena su Lietuvos Respublika, vakaruose – su Šipliški; valsčiumi, pietuose su Krasnopolio ir Sejn; valsčiais. Artimiausi miestai: Suvalkai – 30 km., Augustavas – 60km., Balstogė; – 150 km., Varšuva – 300 km., Marijampolė; – 45 km., Kaunas – 100 km., Vilnius – 190 km. Punsko valsčiaus plotas 13 837 ha. Punsko valsčiaus teritorijoje yra Punsko miestelis ir 33 kaimai.

Pagal 2004 m. statistinius duomenis Punsko valsčiaus teritorijoje gyvena 4 624 gyventojai, o 2002 m. visuotinio gyventojų; surašymo metu valsčiuje buvo užregistruoti 4 454 gyventojai. Duomenys skiriasi, kadangi dalis Punsko valsčiaus gyventojų; šiuo metu laikinai išvykę dirbti; užsien;. Pačiame Punske gyvena apie 1050 gyventojų;. Apie 75 %

valsčiaus gyventojų; ir; lietuvių; kilmės;

2 536 Punsco valsčiaus gyventojai yra darbingo amžiaus, o 822 gyventojai sudaro pensinio amžiaus žmonii; grupę. Punsco valsčiuje nedarbo lygis yra aukštas palyginti su visu šalies nedarbu ir beveik nekinta. 2001 m. nedarbo lygis valsčiuje siekė; 20, 4 %, o 2006 m. ir; 12,7 %. Pastaraisiais metais pastebima žymi nedarbo lygio mažėjimo tendencija. Nedarbo lygio mažėjimo savivaldybėje viena iš priežasčių; yra šalies; kio padėties gerėjimas, kita priežastis ir; neigiamas migracijos saldo. Seinų; apskrities darbo biržos 2004 m. sausio 31 d. duomenimis Punsco valsčiuje buvo užregistruotas 401 bedarbis, tame tarpe 193 moterys. 4% registruotų; bedarbių; turėjo aukštąjį; universitetinį; arba aukštąjį; neuniversitetinį; išsilavinimą, 42% bedarbių; turėjo vidurinį; išsilavinimą, 21% buvo; sigiję elementarias profesijas, o 33% turėjo pradinį; išsilavinimą. Visoje Seinų; apskrityje tuo metu buvo užregistruoti 2465 bedarbiai.

Pagrindinis Punsco valsčiaus gyventojų; pragyvenimo šaltinis ir; žemės; kio. Savo; kius čia yra užregistravę 685; kininkai. kiuose šiuo metu dirba apie 1120 valsčiaus gyventojų;. Punsco valsčiuje sparčiai plečiasi kaimo turizmo verslas - čia jau užregistruotos 8 kaimo poilsio sodybos.

Darbo užmokesčio palyginimui galima paimti Punsco valsčiaus vidutinį; mėsines; darbo užmokestį; bruto, kuris 2005 m. buvo 1716 zlotų; ir Palenkės; Vaivadijos tą patį; rodiklį; kuris yra 1960 zlotų;.

Mokslo; staigų; ar kolegijų; valsčiuje nėra. Punsco valsčiaus gyventojai studijuoja Lenkijos ir Lietuvos aukštosiose mokyklose.

Punsco valsčiuje pramonė; nėra išvystyta, čia vyrauja žemės; kio. Privatų; kiai apima 94 % visų; žemės; kio paskirties plotų;. Iš 685 valsčiuje užregistruotų; kininkų; tik 6 užsiima ne žemės; kio veikla, 49; kininkai užsiima ir žemės; kio ir kita veikla, o 24 ir; neužsiima jokia veikla. Žemės; kioje dirba apie 1120 valsčiaus gyventojų;. Dauguma; kių; verčiasi pienininkyste. Palenkės; vaivadijoje; kurią; eina ir Punsco valsčius pagaminama apie 25 % viso Lenkijos pieno. Punskiečiai pagamintą pieną parduoda Grajevo kooperatinei pieno perdirbimo; monei. Per pastaruosius metus tradiciniai Punsco valsčiaus; kiai restruktūrizavosi. Smulkų; pieno tiekėjai pasitraukė; iš pieno gamybos suteikdami daugiau galimybių; plėstis stambesniems šeimoms; kiams. Vidutinio valsčiaus; kio plotas ir; 17,5 ha.

Svarbi Punsco valsčiaus; kio šaka yra žemės; kio produktų; supirkimas ir perdirbimas. Punske veikia 2 skerdyklos, mėsos perdirbimo; monų; malūnas, 2 kepyklos ir konditerijos gaminių; monų;. Jos gamina tradicinius lietuviškus ar Lietuvos ir; Lenkijos pasieniui būdingus gaminius, kurie yra parduodami aplinkinėse vietovėse bei Suvalkuose, Bastogėje.

Likusi veiklos dalis ir; prekyba ir paslaugos. Valsčiuje yra užregistruoti 45 prekybos ir paslaugų; teikimo vienetai. Vyrauja tokios teikiamos paslaugos: visuomeninis maitinimas, transporto paslaugos, buitinis technikos taisymas, kirpyklos.

2005 metais Punsco

valsčiuje veikia 186 įmonių subjektai, dauguma jų (74%) – individualios įmonės. Dauguma valsčiuje veikiančių įmonių specializuojasi mažmeninėje prekyboje ir paslaugų teikime (31,72%), statybos (5,38%) ir transporto srityje (3,76%).

Didžiausia valsčiaus įmonė – Punsko valsčiaus bendrovė „Samopomoc Chłopska“. Joje dirba 50 darbuotojų. Dideles plėtros galimybes turi įmonių gaminančių tradicinius regioninius produktus: skilandžius, lietuviškas dešras ir duoną, bei lietuviškus nacionalinius patiekalus.

Pačiame Punske yra valsčiaus ir parapijos centrai. Nuo 1956 metų dirba čia lietuvių kultūros namai ir lietuvių gimnazija, kuriai suteiktas Kovo 11-osios vardas. 1957 metais čia vyko steigiamasis Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) suvažiavimas. Nuo 1991 metų čia veikia ir lietuviškoji „Aušros“ leidykla, kurioje lietuvių kalba leidžiamas dvisavaitinis laikraštis „Aušra“.

Žemdirbystė ir kaimo techninės bei gamybinės infrastruktūros požiriu (telefonų tinklas, vandentiekiai), visuomeninės bei gamybinės paskirties pastatai, žemės ir technikos kiekiu Punsko valsčius pirmuoja vaivadijoje. Čia pradeda prigyti Lenkijoje ir Vakarų Europoje populiarus agroturizmas. Plečiasi privati verslai.

1991 metais Punske prasidėjo tarptautinės mugės ir tarptautiniai ekonominiai forumai, kurie davė pradžią Suvalkuose veikiančioms Lenkijos-Lietuvos rinkoms.

Lyginant su kitais Palenkės vaivadijos valsčiais, Punskas yra vienas nepatraukliausių užsienio investuotojams dėl savo geografinės padėties pasienio teritorijoje, vyraujančio žemės ir Lenkijoje vyrančios tendencijos, kad tiesioginės šalies ir užsienio investicijos telkiasi vakariniuose šalies regionuose bei didžiuosiuose miestuose. Taipogi dėl nepakankamai efektyvaus rytinio pasienio regiono vaizdžio formavimo pastebimas mažas patrauklumas privačioms šalies ir užsienio investicijoms.

Tiesioginės užsienio investicijos 2005 metais Punsko valsčiuje nebuvo. Tačiau Palenkės vaivadijos plėtros iki 2010 metų strategijoje pabrėžiama, ši vaivadija turi vystytis aktyviai ir tolygiai, išnaudojant natūralią gamtiną sąlygą, daugiakultūrų visuomenės tradicijas; ir padėties pasienio regione, galimybes.

Punsko valsčiuje verslo plėtra organizuojama per savivaldybę, kuri aktyviai bendrauja su įvairiomis konsultacinėmis organizacijomis, padedančiomis rengti mokymus verslininkams. Rengiami susitikimai su įvairiais agentais, institucijomis, bankais, firmomis atstovais. Be to, valsčiaus valdyboje teikiama nemokama informacija verslininkams apie verslo plėtros galimybes bei asmenims ketinantiems pradėti savo verslą, padedama užmegzti kontaktus su Lenkijos ir užsienio verslo partneriais.

Organizuojami seminarai apie Europos Sąjungos struktūrinius fondus, projektų finansavimo šaltinius ir metodus bei mokymai verslininkams aktualiomis temomis. Rengiami susitikimai su įvairiais Lenkijos institucijomis, organizacijomis ir agentais atstovais.

Punsko savivaldybės; 2005 m. smulkiam ir vidutiniam verslui remti skyrė; 36 000 zlotų;

Punsko valščius nuo daugelio metų; yra žinomas iš inovacinių; projektų; vykdymo. Dėl to jau tris kartus pateko į pirmą Lenkijos savivaldybių; šimtuką pagal projektų; skaičių; ir panaudotas sanaudas investicijoms. 2007 metais buvo realizuota 12 projektų; gyvendinant Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities Kaiminystės programą Interreg IIIA. Projektų; realizavime labai padeda veikiančios Punsko valščiuje; staigos: kultūros, mokyklos ir nevyriausybinės organizacijos. Bendradarbiavimas pasiekia darbų; pasiskirstymu. Biudžetas ir atsiskaitymas tai valščiaus privalumas o esminė; realizacija priklauso likusioms; staigoms.

Valščiaus; staiga yra svarbiausiu; rankiu projektų; realizavime, ypač investicijose.

Punsko valsčiaus istorija; Seniausi žmogaus buvimo pėdsakai Punsko krašte aptikti apie 10 000 metų prieš mūsų erą. Ankstyvais viduramžiais čia gyveno jotvingiai, bet XII a. juos nukariavo kryžuočiai. Apie jų buvimą byloja tik išlikę piliakalniai (Eglinė, Šiurpiluose), kapinynai (Šveicarijoje), vietovaizdžiai (pvz., archeologinės iškasenos).

Laikui bėgant sėduva apaugo miškais, kuriuose medžiodavo Lietuvos didieji kunigaikščiai. Tik XV a. pradžioje šis kraštas pradamas vėl kolonizuoti. Čia atsikelia lietuviai nuo Merkinės ir Punios. Jie pavadino ežerą Punia, nuo kurio kyla ir gyvenvietės pavadinimas – Punskas. Ši gyvenvietė buvo viena iš pirmųjų; čia sėrusių; tuo metu kėrėsi taip pat Berznykas, Seinai, Kreivėnai...

1597 metais Seinų; girininkas Stanislovas Lalivskis pastatė; Punske bažnyčią ir čia buvo; teikta parapija. Tais pačiais metais LDK kanceliarija išleido Žygimanto III dokumentą, kuriame, tarp kitko sakoma, kad Punsko parapijos klebonu gali būti skirtas tik lietuvių; kalbą mokantis kunigas.

1647 m. karalius Vladislovas IV Vaza patvirtino Punsko miesto teises suteikdamas jam Magdeburgo teises ir herbą su šv. Petro atvaizdu.

Tuo metu Punsko parapija priklausė; Vilniaus vyskupijai, o vėliau (nuo 1795) priskirta Vygrų; vyskupijai. Prie bažnyčios veikė; ligoninė; ir parapinė mokykla.

1795 m Punske gyveno 583, o 1827 - 748 žmonės. Tačiau 1852 Punskas prarado miesto teises.

1881 m. parapijoje gyveno jau 12 000 žmonių;. Tada buvo; steigtos dar dvi atskiros Smalėnų; ir Beceilų; parapijos. 1910 m Punsko parapijoje liko 74 kaimai su 7044 gyventojais.

Šis kraštas nuo VI amžiaus iki 1795 priklausė; Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei. 1815m šios žemės galutinai atiteko Rusijai. Krašto žmonės kentė; jo caro priespaudą. Čia veikė; slaptosios mokyklos, kuriose mokė; daraktoriai, o uždrausta spauda atgabendavo knygnešiai: (labiausia mūsų; krašte išgarsė; jo P. Matulevičius).

